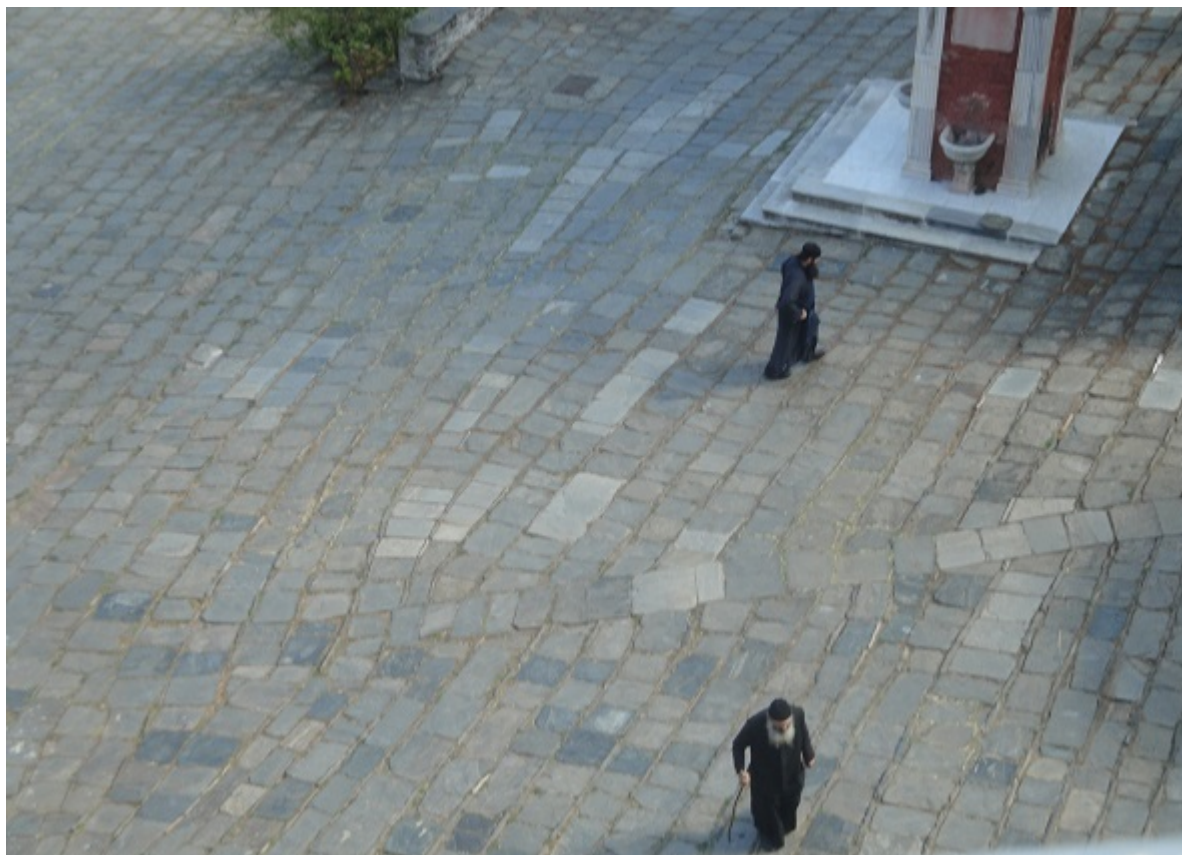

Αρρωστημένος γεροντισμός και μαγική πνευματικότητα

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η άνθηση του μοναχισμού και ιδιαίτερα του αγιορείτικου τα τελευταία χρόνια στον ελλαδικό χώρο ήταν φυσικό και επόμενο να επιφέρει και παρενέργειες οι οποίες έχουν αρχίσει να παγιώνονται στο γνωστό πλέον φαινόμενο της γεροντολατρίας. Πρόκειται για τη διαστροφή του χαρισματικού και μυστηριακού θεσμού της πνευματικής πατρότητας, που συναντάμε στην ορθόδοξη παράδοση σε διαχρονική βάση και η οποία ερείδεται στο *μυστήριο της υπακοής*, όπως αυτό αναφύεται μέσα από το ίδιο το χριστολογικό γεγονός (Φιλιπ. 2:8).

Πολλές είναι οι αιτίες που οδήγησαν στην εμφάνιση του φαινομένου. Αν θα αναφερόμασταν σε μερικές ενδεικτικά, θα τις εντοπίζαμε στην έλλειψη διαχείρισης της μοναστικής πνευματικότητας, η οποία με την εκρηκτική της αναγέννηση τάραξε τα θεμέλια της δυτικής ευσέβειας που πολυτρόπως κατέκλυζε τα καθ' ημάς – και ταλανίζει ακόμη – και στην ανάγκη του ανθρώπου για άμεσες, ορατές και απτές λύσεις και επεμβάσεις του Θεού στη ζωή του. Πάνω σε αυτές τις δυο γενικές αιτιακές βάσεις μπορούμε να ανιχνεύσουμε και τις λοιπές γενετικές υποπαραμέτρους του προβλήματος, όπως είναι η παράλληλη εμφάνιση μιας πληθώρας τώνοντι χαρισματικών ανδρών, η συμφυής τάση ειδωλοποίησης των χαρισματούχων και η υπερβολή στην προσέγγισή τους, οι εγωτικές αυτοπροβολές πολλών ιερέων εξομολόγων και η βαθιά επιθυμία τους για πνευματική φήμη και πολυεπίπεδο κατεξουσιασμό των πιστών που τους ακολουθούν και πολλές άλλες ακόμη.

Η μακράιωνη σύγκρουση θεσμικής Εκκλησίας και μοναστικής πνευματικότητας – σε συνδυασμό με την ανωριμότητα των πιστών και την υποσυνείδητη μαγική τάση του ανθρώπου προς τα πάντα είτε λόγω πίεσης από την καθημερινότητα είτε εξαιτίας μιας υποδόριας ειδωλολατρίας που ποτέ δεν εξαφανίστηκε εντελώς από τα μέρη μας είτε και για πλείστους ακόμα λόγους – γέννησε τραγελαφικές καταστάσεις που βασανίζουν και πλανούν γύρω μας ουκ ολίγες ψυχές.

Σε πρόσφατο άρθρο αναφερθήκαμε εκτενώς στο πώς ο Θεός αποκαλύπτει το

θέλημά του είτε δια προσευχής (η υψηλότερη οδός των τελείων και των προχωρημένων) είτε δια της ερώτησης στον πνευματικό πατέρα – εξομολόγο (η ασφαλέστερη και ταπεινότερη οδός για όλους)[1]. Καμιά μαγεία δεν χωράει εδώ ούτε και υπάρχει ανάγκη για έκτακτες παρεμβάσεις από το ταπεινό και ησύχιο Πνεύμα του Θεού. Μπορεί ενίοτε ο Κύριος να γνωστοποιεί το θέλημά του ή να συγκαταβαίνει θαυματουργικά μέσα από ενύπνια ή και οράματα, ακόμη και δια προφητειών και αποκαλυπτικών συμβουλών μέσω διορατικών και προορατικών γερόντων, τούτο όμως δεν σημαίνει πως το έκτακτο εκτοπίζει τον σχετικό εκκλησιαστικό κανόνα, ο οποίος θέλει την *ταπείνωση ενώπιον του πνευματικού πατρός*. Θα πρέπει να έχουμε κατά νουν ότι η παράκαμψη του πνευματικού μας χάριν ενός ετέρου, έστω και χαρισματούχου γέροντος, συνιστά κατά βάθος απιστία και πνευματική μοιχεία.

Τούτο, βέβαια, δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να προσφεύγουμε σε εκτάκτως *χαριτωμένους* πατέρες, αφού και αυτούς το Άγιο Πνεύμα δώρισε στην Εκκλησία, όμως καλό θα είναι να γίνεται τούτο εν γνώσει και με την ευλογία του προσωπικού πνευματικού πατρός ενός εκάστου. Επίσης, δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι ενέχει κρυφό εγωισμό η προσδοκία για μια έκτακτη και εξαιρετική χάριν ημών επέμβαση του Θεού, όπως αυτό φαίνεται στην εκζήτηση οραμάτων, θαυμάτων και χαρισματικών αποκαλύψεων.

Ο Θεός βρίσκει άπειρους τρόπους κάθε φορά να μας φανερώνει την πρόνοιά του και να επεμβαίνει θαυμαστά στη ζωή μας. Εμείς, ωστόσο, θα πρέπει με ταπείνωση και πίστη να ζητάμε την αποκάλυψη του θείου θελήματος, στο οποίο θα πρέπει με χαρά να «υποτάσσουμε» το δικό μας και σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση να είμαστε έτοιμοι να αφουγκραστούμε τον τρόπο που επιλέγει ο Θεός να μας μιλήσει, όπως για παράδειγμα μέσα από γεγονότα. Αλλά σε κάθε περίπτωση ο συνετός αγωνιστής προσφεύγει τελικά στον πνευματικό του (ιερέα συνήθως και εξομολόγο) οδηγό, προκειμένου να επικυρώνει το θείο θέλημα και να σφραγίζει την προσωπική του στάση και ερμηνεία επ' αυτού προς αποφυγήν πάσης πλάνης δαιμονικής και οιουδήποτε άλλου λάθους.

Η βαθύτατη εγγενής επιθυμία και υποσυνείδητη τάση «σάρκωσης και όρασης» του Θεού και της αυθεντικής του παρουσίας στη ζωή μας γεννάει την ανάγκη και πολλάκις την *κατασκευή* ενός γέροντα. Άλλωστε, όλοι μας γνωρίζουμε πλέον πόσο η θεάρεστη αυτή και έμφυτη προσδοκία ανεύρεσης του γνήσιου και αληθινού διαστρέφεται από τον δαίμονα και τους επιτηδείους στα ανατολικά θρησκευόμενα και από τον κάθε τσαρλατάνο και αγύρτη «φωτισμένο», φαινόμενα που έχουν καταστεί μόδα στον δυτικό κόσμο.

Η Ορθοδοξία μας δεν έχει να ζηλέψει φυσικά τίποτε από όλα αυτά, εφόσον στην

ιστορία της ποτέ δεν έλειψαν οι θεοφόροι και σημειοφόροι άγιοι. Χρειάζεται, ωστόσο, και πάλι διάκριση. Οι ηγιασμένοι πατέρες και σάρτσι, λαϊκοί, ιερείς και μοναχοί, δεν είναι όλοι στην ίδια κατηγορία πνευματικότητας ούτε πάντοτε δι' αυτών μιλάει ο Θεός, σαν να πρόκειται για μια αυτοματική σύνδεση με τον ουρανό και για μια νομοτελειακή και αναπόδραστη αναγκαιότητα της θεότητας να εκφράζεται δι' εκστασιασμένων ή μη φερεφώνων σύμφωνα με τη θέληση των ιδίων και όσων ερωτώντων τους πλησιάζουν. Ο γράφων είναι μάρτυρας περιστατικού με τον άγιο γέροντα Παΐσιο (+1994), ο οποίος έκανε ένα λάθος σε μια αποκάλυψη προς κάποιον, για την οποία απόρησε μεν και ο ίδιος, αλλά δεν «κόλλησε» στο λάθος και ταπεινά προσπέρασε το γεγονός.

Ίσως ο Θεός το επέτρεψε με διδακτικό στόχο, για να καταλάβουμε πως Εκείνος ίσταται υπεράνω όλων μας και άπαντες είμαστε αδύναμα όντα, που χρείαν έχουμε αδιάλειπτης εξάρτησης από το άκτιστο, συνιστώντες απλά λειτουργικά όργανα στη διακονία της θείας του οικονομίας εντός της Εκκλησίας.

Οι Άγιοι κατανέμονται σε «κατηγορίες» ανάλογα με τον βαθμό της καθαρότητάς τους, το μορφωτικό τους επίπεδο, τον χαρακτήρα τους και τον συνδυασμό όλων αυτών. Έτσι μπορεί να συναντήσουμε θαυματουργούς πατέρες που να διδάσκουν λανθασμένα ή και αιρετικά πράγματα (εξ αγνοίας περισσότερο και απλοϊκότητας ή έλλειψης παιδείας). Υπάρχουν πολλοί μεγάλοι άγιοι που κάνανε λάθη, επειδή προέταξαν προσωπικά θελήματα και ερμηνείες πριν και πάνω από το θείο θέλημα και την άνωθεν αποκάλυψη. Αυτό δεν πρέπει, βέβαια, να μας σκανδαλίζει, διότι ο Θεός σέβεται την προσωπικότητα και την ελευθερία του άλλου. Εμείς, ωστόσο, καλούμαστε να διακρίνουμε πότε ένας άγιος εκφράζει τα δικά του και πότε είναι όσα λέει προφητείες του Πνεύματος.

Ένα παράδειγμα: πολλοί σήμερα παίρνουν κατά γράμμα προφητείες για την Κων/πολη και τη διάλυση της Τουρκίας και για παγκόσμιους λιμούς και πολέμους. Πέρα από το ότι μια προφητεία κρίνεται από την έκβασή της, θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι πολλάκις οι βαθιές επιθυμίες των ανθρώπων μεταφράζονται σε προφητικές εξαγγελίες (π.χ. ο γέρων Παΐσιος ως μικρασιάτης δεν θα μπορούσε παρά να θέλει να δει την αποκατάσταση του ελληνισμού!).

Τα «λάθη» των πατέρων δεν απομειώνουν την αγιότητά τους. Είναι γεμάτη, εξάλλου, η εκκλησιαστική ιστορία από τέτοια πράγματα, ακόμη και από αιρετικά φρονήματα και διδάγματα αγίων (βλ. ιερό Αυγουστίνο ως κορυφαίο παράδειγμα). Η διαφωνία Πέτρου και Παύλου επίσης μάς διδάσκει ότι δεν πρέπει να ειδωλοποιούμε τα πρόσωπα και τις θέσεις τους, όσο υψηλά και να ίστανται, αλλά να τα περνάμε άπαντα από την κρησάρα της αγιοπνευματικής ακρίβειας, διότι πάνω από όλους και όλα βρίσκεται ο Χριστός και η Εκκλησία του. «Παραχωρεί», μάλιστα,

παιδαγωγικώς ο Κύριος να βλέπουμε ενίοτε αστοχίες αγίων, για να μας προφυλάσσει από αυτά τα μαγικά και ειδωλολατρικά μας ορμέμφυτα.

Ο άγιος Σεραφείμ του Σαρώφ έλεγε πως οι τέλειοι δεν μιλούν ποτέ από τον νου τους, αν δεν έχουν «θεία πληροφορία». Μια τέτοια περίπτωση τελείου έχουμε συναντήσει πρόσφατα στο πρόσωπο του νεοφανούς αγίου Πορφυρίου του Καυσοκαλυβίτου (+1991). Η σπάνια αυτή χαρισματική προσωπικότητα μιλούσε συνήθως όποτε και ό,τι «έδινε» το Πνεύμα. Και πάλι, όμως, ο γράφων γνωρίζει περιπτώσεις (μετρημένες με το ένα χέρι) που και ο μέγας Πορφύριος «έπεσε έξω», διότι δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει και το άλλο σκέλος της σχετικής διδαχής του οσίου Σεραφείμ: «όποτε μιλούσα από τον νου μου, συνέβαιναν λάθη».

«Και τα λάθη αυτά μπορεί άλλοτε να είναι μικρά και άλλοτε μεγάλα» (άγιος Σιλουανός). Αν αναλογιστούμε μάλιστα εδώ ένα περιστατικό με τον ίδιο Καυσοκαλυβίτη Άγιο, που καυτηρίασε την περίπτωση έτερου «χαρισματούχου» γέροντος, ο οποίος με μια προφητικού χαρακτήρα συμβουλή του οδήγησε έναν ιερωμένο σε τραγική θέση (να θέλει να πετάξει τα ράσα), αρχίζουμε κάπως να υποψιαζόμαστε την επικινδυνότητα της γεροντοποίησης ενός εκάστου ρασοφόρου με κριτήρια επιδερμικά και εξάπαντος διάτρητα.

Η γεροντολατρία, η οποία κάποτε καταντάει σκέτη γεροντολαγνία, αφενός με τη φανταστική και ελαφρά τη καρδία απόδοση χαρισμάτων σε άτομα όχι απλώς μη έχοντα τέτοιες δωρεές, αλλά εγγίζοντα ενίοτε και τα όρια της ψυχοπαθολογίας και της πλάνης και αφετέρου με την υποχόνδρια εξάρτηση από τον εκάστοτε γέροντα ακόμη και στις ελάχιστες λεπτομέρειες του βίου – σε σημείο μάλιστα εκχώρησης δικαιωμάτων αήθους εισόδου και σε αυτές τις απόρρητες συζυγικές σχέσεις – δεν εκπορεύεται μονάχα από την πλευρά των απλών και απλοϊκών πιστών. Τουναντίον, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η γενεσιουργός μήτρα είναι οι ίδιοι οι «γέροντες», οι φέροντες ποικίλα ψυχωτικά σύνδρομα και, το χειρόν, την υποφώσκουσα πάθηση της κενοδοξίας και θεραπείας ενός φουσκωμένου έως δαιμονιώδους εγώ.

Η Ορθοδοξία είναι, ως γνωστόν, μια αδιάλειπτη σχοινοβασία ανάμεσα στην ακρίβεια και στην πλάνη – ατομική ή και συλλογική (βλ. αίρεση και σχίσμα). Γέμει η εκκλησιαστική ιστορία «φωτισμένων» και «καθαρών» οδηγών, οι οποίοι υποτίθεται ότι χάρη στη μεγάλη τους άσκηση και ευλάβεια θα οδηγούσαν απλανώς τα πνευματικά τους τέκνα. Η διάκριση εν πάσι είναι χάρισμα ελάχιστων πνευματικών πατέρων και όχι προνόμιο των πολλών. Οι εκλεκτές δωρεές του Αγίου Πνεύματος δεν δίνονται εϊκή και ως έτυχε. Οι προϋποθέσεις υποδοχής τέτοιων χαρισμάτων είναι πολλές με προεξάρχουσα την ταπείνωση. Δεν έχει το δικαίωμα κανείς να αυτοπροσδιορίζεται άμεσα ή έμμεσα σαν σκεύος εκλογής, μα

ούτε και οι απλοί πιστοί θα έπρεπε με τόση αφέλεια να επιδίδονται σε αγώνες ανακάλυψης και ονοματοδότησης γερόντων, προκειμένου να αποκτήσουν μέσα από αυτούς πνευματική αξία και υπόσταση.

Η ασφαλέστερη οδός είναι η εύρεση ενός καλού πνευματικού, απλού, καθημερινού και φυσιολογικού (πόσο λείπει σήμερα αυτό το είδος!) ανθρώπου, που θα αναπαύει τον άλλο και δεν θα αναζητεί οπαδούς και διαφημιστικές φιέστες γύρω από το όνομά του. Η υπακοή σε έναν άνθρωπο που μας αγαπά και νοιάζεται για μας, μιλώντας την ίδια με μας γλώσσα – με άλλα λόγια η «πνευματική χημεία» θα οδηγήσει έναν έκαστο στον κατάλληλο γέροντα, πάντοτε με τη μυστική αρωγή του Πνεύματος – είναι η οδός της πνευματικής προκοπής και σωτηρίας εν Χριστώ. Αυτό, άλλωστε, που μετράει περισσότερο είναι ο δικός μας αγώνας και η διάθεση γνήσιας υπακοής. Σε αυτήν την περίπτωση δεν αφήνει ο Θεός να πλανηθεί σε επικίνδυνα μονοπάτια ο τίμιος και ειλικρινής δούλος του, ακόμη και αν έπεσε στα χέρια ενός όχι και τόσο καλού πνευματικού οδηγού. Η ελευθερία, εξάλλου, μέσα στην Εκκλησία μπορεί να οδηγεί ενίοτε κάποιους πιστούς σε πλέον τού ενός πνευματικούς οδηγούς ταυτόχρονα (όπως για παράδειγμα βλέπουμε στον βίο του αγίου Σιλουανού του Αθωνίτου).

Ο Θεός αναπαύεται στην υπακοή, η οποία είναι δείκτης έμπρακτης αγάπης και κένωσης ενώπιον του ιδίου, αλλά και του κάθε αδερφού. Η υπακοή αυτή, όμως, δεν πρέπει ούτε να προσεγγίζεται μαγικώ τω τρόπω ούτε να καταντά ψυχαναγκαστικός βραχνάς και νεύρωση. Η στρατιωτικοποίηση της πνευματικής ζωής και ο τιμωρός Θεός εξάπαντος πόρρω απέχουν από την ορθόδοξη πνευματικότητα. Όπως χαρακτηριστικά δίδασκε ο όσιος Πορφύριος, αυτή πρέπει να γίνεται ολόψυχα και χαρούμενα. Τότε μόνον καρποφορεί εν Χριστώ και οδηγεί σε αγιότητα και θεραπεία, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση καθίσταται μαρτύριο και οδηγεί αναπόδραστα σε ασθένειες ψυχοσωματικές, όπως άλλωστε και κάθε πνευματική άσκηση για τον Θεό που δεν ενεργείται με τις ορθές αγιοπνευματικές προϋποθέσεις.

Οι ίδιοι οι χαρισματούχοι σύγχρονοι Πατέρες μάς έδειξαν τον δρόμο αυτόν της καθαίρεσης παντός γεροντισμού, τόσο με την προσωπική στάση τους μέσα στην αφάνεια και την ησυχία της μοναστικής ζωής, όσο και δια των σχετικών διδαχών τους. Σε μας μένει απλά να μελετήσουμε και να εφαρμόσουμε το παράδειγμά τους. Ο Χριστός, άλλωστε, θέλει δίπλα του υιούς και άρχοντες και όχι φοβικές συνειδήσεις και δέιλαια ανθρωπάκια με ανάπηρες προσωπικότητες κρυμμένες όπισθεν του κάθε τυχόντος και αυτόκλητου «αγίου» της Εκκλησίας του.

[1] http://talantoblog.blogspot.gr/2014/02/blog-post_9982.html